

IMF ve Türkiye

Prof. Dr. Sema Kalaycıođlu

Hiç unutmuyorum. 2004 yılı Mayıs ayıydı. IMF heyeti yine Türkiye'ye gelmişti. Üniversite tanıtımı için gittiğim İzmir'de, beni telefon ile arayan bir muhabir, o günlerde **"Türkiye IMF den çıkacak"** biçiminde bir açıklama yapan Sayın Babacan'ın sözlerini yorumlamamı istedi. Ona, **"Türkiye IMF nin kurucu üyesidir. Üyesi olduğumuz uluslar arası kuruluşlardan şapkayı alıp çıkıp gitmemiz doğru olmaz. Ama olsa olsa kısa vadede Türkiye artık Para Fonu ile yeni bir Stand-by anlaşması yapmak zorunda kalmaz, daha uzun vadede de başka ülke örneklerinde olduğu gibi, borçlarının tamamını öder ise büyük bir saygınlık kazanır."** demiştim. Önemli olan öncelikle yapılan anlaşmaları bir Stand-by olmaktan çıkarmak, borç taksitlerini **nezaretçisiz** ödeyebilmektir. Ama daha önemlisi önerilen yapısal ve kurumsal reformları tamamlamak, kazanılan mali ve parasal disiplini kaybetmemektir.

Kurucu Üye Statüsünden Verici Üye Statüsüne Geçiş

Aradan 9 sene geçti. Türkiye benimle yapılan mülakattan sonra, IMF ile yeni anlaşmalar imzaladı. Türkiye reformları sürdürdü ve disiplini kaybetmedi. Siyasi nedenlerle, zaman zaman yine IMF karşıtı söylemler kullanılsa bile, hem ilgili bakanlar, hem de Sayın Başbakan siyasi demeçlerinde, "Türkiye'nin IMF kurucu üyeliğinin önemli olduğunu vurguladı. Bunu hükme bağlayan anlaşmanın 4. maddesinin, IMF ye Türkiye'yi denetleme yetki ve zorunluluğu olduğu kadar, kurucu üye olan Türkiye'ye, gerektiği zaman IMF yi çağırma, Türkiye ekonomisi için danışmanlık talep etme hakkı olduğunu da açıklar oldular. Aynı zamanda kurucu üye olarak IMF ye önerilerde bulunma ve onu denetleme görevinin olduğunu da yeri geldiğinde belirttiler. Bu bana göre IMF-Türkiye ilişkilerinin siyasetten arındırılması ve akılcı bir zemine oturtulmasıydı. Nitekim akılcı bakış açısı ve akılcı politikalar, güven ve özgüven ile birleşince bu günlere ulaştık. Şimdi Türkiye, artık sadece kurucu üye olmaktan öte, IMF ye fiilen net katkıda bulunan bir üye olmaya hazırlanıyor. **Bunu içi boş bir gururla değil, dolu bir rezerv kasası ile yapıyor. Bu önemlidir. Değerini bilelim.**

Ne Kapitalizmin Uşağı, Ne de Şeytanın Avukatı: IMF bir Kadim Kurum

IMF 2. Dünya savaşının sonundan bu yana ihtiyacı olan üyelere, mali destek, kredi, teknik ve idari danışmanlık görevi ifa ediyor. Ait olduğu sistem olan Bretton Woods çöktü. Ama o Dünya Bankası ile birlikte bugüne kadar yaşamını sürdürdü. Bundan sonra da sürdürmeye devam edecek. Ama her zaman için çoğu zaman haklı, ama bir o kadar zaman haksız eleştirilerin hedefi oldu. Karar alma süreçlerinde önyargılı olduğu, siyasi amaçları öncelikli krediler verdiği için eleştirildi. Sol ideolojilerin gözünde **"kapitalizm'in uşağı"**, sağ ideolojilerin gözünde ise **"şeytanın avukatı"** ydı. Açıkçası ne İsa'ya, ne de Musa'ya

yanamadı. **Bazı “Muhammedan”** lar ise bir alternatif Arap Para Fonu kuracak ve alternatif bir ortak para birimi yaratacak kadar ileri gittiler de yine de IMF nin dünya ekonomik sistemindeki etkisini gölgeleyemediler.

Ama Türkiye bir İlk Değil

Şimdi böyle bir tarihi geçmişte, palazlanan ülkeler, IMF ile borç palamarını çözme arzu ve hevesi içine girdi. Bunların ilk örneği Malezya’dır. Mahatir Muhammed’in Malezya’sı, ülkesini 1997 Asya krizinin pençesinden, IMF olmadan çıkarma kararı aldığında, Türkiye daha o sulara ulaşmayı hayal bile etmiyordu. Siyasi popülaritesi o tarihlerde yüksek olan Mahatir Muhammed IMF siz kriz yönetimini başararak, başkalarına ilham kaynağı oldu. 2003 yılında ilk Tayland fona olan 12 milyar Dolarlık borcunu ödeyeceğini açıklayan ilk ülkeydi.

Gerisi Çorap Söküğü gibi Geldi. Biraz da Korkuttu

Daha sonra 2004 yılında Kuzeyin fakir topraklarının çocuğu solcu Lula Brezilya’da göreve gelince, hemen ilk iş ülkesinin IMF borçlarını temizleme hedefi olduğunu ilan etti. Lula da Silva başarı ile yürüttüğü istikrar programları sayesinde, 2005 yılında IMF ile stand-by anlaşmasını sonlandırırken, beklenmedik bir şekilde fona olan 15 milyar Dolarlık borcu ödeyerek IMF dahil, herkesi şaşırtmıştı. Brezilya yapar da Arjantin ondan geri kalır mı? Aynı yıl Nestor Kirshner 9.8 milyar Dolarlık borcunu öderken, bunu iyi bir siyasi söylem malzemesi yaptı. Arjantin’in 2001 yılındaki tüm başarısızlıklarının sorumlusu ona göre IMF idi. Hani Arjantin’in gelmiş ve geçmişini bilmesek neredeyse inanacaktık. Ama halkı inanmış olmalı ki ölümünden sonra eşine de siyasi şans vermektan geri kalmadılar.

2006 yılında önce Ewo Morales Bolivya’dan sesini yükseltti. İşte şimdi IMF ye bir endişe gelmişti. Meksika, Türkiye, Güney Kore ve Çin aynı şeye başvurmasını diye hemen kota genişletmeleri yaptığını açıkladı. **Ama bu bile Sırbistan’ı aynı tavr içine girmekten caydıramadı.** Onun 500 milyon Dolar borcu vardı. Ama aynı yıl Endonezya, 7.8 milyar Dolarlık borcunu 2008 e kadar ödeyeceğini açıkladı. 2007 de o zamana kadar sessiz kalan rahmetli Hugo Chavez, **“IMF nin gücünü Latin Amerika’dan silmek”** sloganı ile bir **“Güneyin Bankası”** kuruluşuna öncülük ederken, borç ödemektan çok alternatif bir sistem önermek sevdasında idi.

Türkiye Hem Nalına, Hem Mihına

Türkiye’de 2007 seçimleri öncesinde 8.5 milyar Dolarlık borcun ödeneceği söylentisi artık çıkmıştı. Ama aslı çıkmadı. İyi de oldu. Türkiye iyi bir ekonomi yönetimi ve artan bir prestiji, 2008 deki krizde un ufak etmedi. Yine de IMF karşıtı söylemlerin dozu 2008 den itibaren artmaya başlamıştı. Bu söylem, özellikle küçük ve orta ölçekli Anadolu Kaplanlarının pek

hoşuna gidiyordu. Ama ne yalan söyleyeyim. IMF ile o tarihten sonra yapılan her anlaşma da, büyük, dışa açık ve dışarıdan kredi alma umudu olan şirketlerin işine geliyordu. Yani hem nalına hem de mihına vurabilen bir AKP iyi nabız tutarak her iki kesimi de tatmin etti. Hem ideolojik söylemleri sürdürdü. Hem de anlaşmaları yaptı. 2008 yılında başlayan küresel krizin etkilerini akıllıca bir şekilde, IMF yanında göğüsledi. Ekonomi gemisini iyi yönetti. IMF genişletilmiş kredi olanaklarının rahatını da hissetti. 2009 yılında 1.3 milyarlık genişletilmiş kredi olanağı hiç yoktan iyiydi. **Üstelik benimsenen IMF karşıtı söylem sayesinde IMF-Dünya bankası zirvesi de Türkiye'ye cezp edilmişti. Bir de Türkiye için o tarihte, 28 milyar Dolara varan bir ek kredi olanağı doğmuş, Şubat 2009 da tıkanan görüşmeler yeniden başlamıştı. Öyle veya böyle Türkiye'nin önünde 2024 e kadar bir ödeme tablosu vardı.**

Nihayet “ IMF ile Hesabı Kapamaya Hazırlanan” bir Türkiye

Başlayan görüşmeler 2009 ve 2010 yıllarında Türkiye için iyi sonuçlar verdi. Ama artık 2009 dan itibaren Türkiye IMF siz yola devam edebileceğini daha açık, ama artık radikal söylemlere dayanmaksızın ifade etmeye başlamıştı. Hükümet krizin yoğunluğunu, IMF ile açık kapı bırakarak yaşayarak akılcı davrandı. Ama bir üye ülke olarak, o kapı her zaman açık. Vermeye de, almaya da imkân var. Eğer şimdi 2024 e kadar uzana borçları şimdi ödeyip, **“artık IMF borcu düşünmek istemiyoruz”** deniyorsa ve rezervler yüksek iken, Türkiye bu hesabı temizleyecekse bu önemlidir ve değerlidir. **2023 vizyonun'da böyle bir adım Türkiye için hayırlı ve kutlu olsun.**